

Rozwiązanie kazusu II z 2021 roku - poprawka

W prawidłowo sporządzonej opinii prawnej należało w zaistniałym sporze przyznać rację zarządowi „Zen-Bud” sp. z o.o. i w przeważającym zakresie podzielić jego stanowisko wraz z przedstawioną w piśmie argumentacją, z wyjątkiem oceny co do nieważności umowy sprzedaży udziałów z dnia 5 stycznia 2021 r. Umowa ta bowiem stała się nieskuteczna a nie nieważna.

Przygotowana opinia prawna powinna odnosić się do następujących elementów:

1. Ważność i skuteczność umowy sprzedaży udziałów z dnia 5 stycznia 2021 r. zawartej pomiędzy Janiną Wójcik a Mariuszem Wiśniewskim, w tym w szczególności:
 - 1.1. Dopuszczalność uzależnienia zbycia udziałów w spółce od zgody zgromadzenia wspólników.
 - 1.2. Zgoda zgromadzenia wspólników w formie uchwały jako warunek skuteczności umowy.
 - 1.3. Skutki wyroku stwierdzającego nieważność uchwały o wyrażeniu zgody na zbycie udziałów.
 - 1.4. Możliwość powołania się na dobrą wiarę Janiny Wójcik przy ocenie skutku stwierdzenia nieważności uchwały o wyrażeniu zgody na zbycie udziałów.
 - 1.5. Możliwość wyrażenia zgody następczej (potwierdzenia).
2. Status wspólnika „Zen-Bud” sp. z o.o. po stronie Janiny Wójcik.
3. Prawidłowość zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników w dniu 27 lipca 2021 r. i ważność podjętych uchwał.
4. Czynności, jakie powinien podjąć zarząd.

1. Ważność i skuteczność umowy sprzedaży udziałów z dnia 5 stycznia 2021 r. zawartej pomiędzy Janiną Wójcik a Mariuszem Wiśniewskim.

1.1. Dopuszczalność uzależnienia zbycia udziałów w spółce od zgody zgromadzenia wspólników.

Nie ulega wątpliwości, że dopuszczalne było zastrzeżenie w umowie spółki „Zen-Bud” sp. z o.o. konieczności uzyskania zgody zgromadzenia wspólników na zbycie udziałów w kapitale zakładowym spółki. Uprawnienie takie wynika z art. 182 § 1 k.s.h., w myśl którego

zbycie udziału, jego części lub ułamkowej części udziału oraz zastawienie udziału umowa spółki może uzależnić od zgody spółki albo w inny sposób ograniczyć. Natomiast zgodnie z art. 182 § 2 k.s.h., jeżeli zbycie uzależnione jest od zgody spółki, stosuje się przepisy art. 182 § 3-5 k.s.h., chyba że umowa spółki stanowi inaczej. Zatem jeśli umowa spółki nie zawiera odmiennych postanowień, zgody udziela zarząd w formie pisemnej (art. 182 § 3 k.s.h.). Jednak w § 10 umowy spółki wskazano, że zbycie udziału oraz jego części wymaga zgody wyrażonej w uchwale zgromadzenia wspólników. Wobec odmiennego postanowienia umowy spółki nie znajdowały zastosowania reguły wyrażania zgody wskazane w art. 182 § 3-5 k.s.h.

W konsekwencji umowa spółki mogła uzależniać zbycie udziałów w kapitale zakładowym „Zen-Bud” sp. z o.o. od wyrażenia zgody przez zgromadzenie wspólników w formie uchwały.

1.2. Zgoda zgromadzenia wspólników w formie uchwały jako warunek skuteczności umowy.

Należało zatem rozważyć, czy uzyskanie zgody stanowi warunek ważności czynności prawnej zbycia udziałów, czy też ma wpływ jedynie na skuteczność tej czynności. Zarząd „Zen-Bud” sp. z o.o. twierdził bowiem, że umowa sprzedaży udziałów jest bezwzględnie nieważna. Z oceną tą nie można się jednak zgodzić.

Jak trafnie zauważył bowiem Sąd Najwyższy: *Zgodę spółki na zbycie udziału, wymaganą na podstawie art. 182 k.s.h. w związku z umową spółki, należy ujmować jako zgodę osoby trzeciej w rozumieniu art. 63 k.c. Może więc ona przybrać postać także potwierdzenia, co sprawia, że dopóki potwierdzenie pozostaje aktualne, dopóty umowa zbycia udziału zawarta bez zgody jest czynnością niezupełną ("kulejącą"). Umowa zbycia udziału zawarta bez zgody spółki staje się zatem definitywnie nieważna dopiero z chwilą odmowy potwierdzenia lub nastąpienia stanu zrównanego z odmową potwierdzenia. Chodzi tu zatem o przypadek zgody wymaganej do dokonania (por. art. 63 § 1 k.c.) lub – innymi słowy – do ważności (por. art. 17 k.c.) czynności prawnej (zob. wyrok SN z dnia 16 marca 2006 r., sygn. akt III CSK 32/06, OSP 2007, nr 3, poz. 31). Stanowisko to Sąd Najwyższy potwierdził również w późniejszym orzeczeniu wskazując, że: *W wypadku, gdy zbycie udziału jest uzależnione od zgody spółki, zastosowanie mają przepisy art. 182 k.s.h. Artykuł 182 k.s.h. jest przepisem, który uzależnia dokonanie konkretnej czynności prawnej od zgody. Stosowne postanowienie umowy spółki ma wobec niego charakter wykonawczy. Stąd czynność prawna dokonana bez zgody wymaganej przepisem prawa (art. 182 k.s.h.) jest czynnością niezupełną (negotium claudicans) dotkniętą**

tzw. bezskutecznością zawieszoną (zob. wyrok SN z dnia 9 lutego 2007 r., sygn. akt III CSK 311/06, Legalis nr 156842).

W konsekwencji czynność prawna w postaci umowy sprzedaży z dnia 5 stycznia 2021 r. nie jest bezwzględnie nieważna, lecz dotknięta jest sankcją bezskuteczności zawieszonej. Natomiast uzyskanie zgody na zbycie udziałów stanowi warunek skuteczności umowy, a nie warunek jej ważności.

1.3. Skutki wyroku stwierdzającego nieważność uchwały o wyrażeniu zgody na zbycie udziałów.

Zgromadzenie wspólników „Zen-Bud” sp. z o.o. podjęło w dniu 14 czerwca 2020 r. uchwałę nr 1 w przedmiocie wyrażenia zgody na sprzedaż przez Mariusza Wiśniewskiego wszystkich przysługujących mu udziałów, według zasad określonych w umowie spółki. Uchwała ta została jednak zaskarżona na podstawie art. 252 § 1 k.s.h. przez wspólnika, który głosował przeciwko uchwale (art. 250 pkt 2 k.s.h.), a prawomocnym wyrokiem z dnia 15 kwietnia 2021 r. Sąd Okręgowy w Katowicach stwierdził nieważność powyższej uchwały.

Jak zauważył Sąd Najwyższy: *Zawarta w Kodeksie spółek handlowych regulacja przewidująca stwierdzenie nieważności sprzecznej z ustawą uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 252-254 k.s.h.) zakłada, że do zanegowania skutków prawnych uchwały sprzecznej z ustawą nieodzowne jest – co do zasady – wydanie, na żądanie określonego podmiotu, zgłoszone w stosownym terminie, odpowiedniego wyroku sądowego. Dopóki nie ma prawomocnego wyroku stwierdzającego nieważność uchwały, dopóty skutki prawne uchwały muszą być respektowane. Możliwość ich nierespektowania, nie tylko przez strony procesu, ale wszystkich wspólników i członków organów spółki, powstaje z mocą wsteczną dopiero po uprawomocnieniu się wspomnianego wyroku. Sankcja sprzeczności uchwały z ustawą wynikająca z omawianych przepisów jest więc (...) zbieżna z sankcją ustanowioną na wypadek sprzeczności uchwały z umową spółki bądź dobrymi obyczajami (art. 249, 250, 251, 253 i 254 k.s.h.) – ujmowaną jako unieważnianie (wzruszalność) uchwały ze skutkiem wstecznym w drodze orzeczenia sądowego wydanego na żądanie uprawnionego (legitymowanego) podmiotu (zob. wyrok SN z dnia 16 marca 2006 r., sygn. akt III CSK 32/06, OSP 2007, nr 3, poz. 31).*

Podzielając pogląd wyrażony w powyższym wyroku należy stwierdzić, że z chwilą uprawomocnienia się wyroku z dnia 15 kwietnia 2021 r., stwierdzającego nieważność uchwały zgromadzenia wspólników z dnia 14 czerwca 2020 r., *powstał więc – nie tylko w stosunkach*

między stronami procesu, ale także w stosunkach między spółką a wszystkimi wspólnikami oraz w stosunkach między spółką a członkami organów – taki stan, jakby ta uchwała nie została w ogóle podjęta. Innymi słowy: do chwili uprawomocnienia się wyroku skutki dotyczącej go uchwały należało respektować, a od tej chwili – w granicach określonych w art. 254 § 1 k.s.h. w zw. z art. 254 § 4 k.s.h. – czynić tego już nie można było, i to z mocą wsteczną, tj. także w odniesieniu do okresu poprzedzającego wspomnianą chwilę. W związku z tym od chwili uprawomocnienia się wyroku z dnia 15 kwietnia 2021 r. należało przyjmować, że umowa sprzedaży udziałów zawarta pomiędzy Janiną Wójcik a Mariuszem Wiśniewskim została zawarta bez wymaganej zgody, o której mowa w art. 182 § 1 k.s.h, a której procedurę udzielenia precyzuje umowa spółki, choć przesłanka uzyskania zgody była spełniona w dacie zawarcia umowy.

Trzeba zatem za Sądem Najwyższym podkreślić, że: *Wyrok sądu stwierdzający nieważność sprzecznej z ustawą uchwały wspólników spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uchwały walnego zgromadzenia spółki akcyjnej ma charakter konstytutywny, gdyż jest niezbędny do wykluczenia uchwały z obrotu prawnego i to ze skutkiem ex tunc (zob. uchwała Składu Siedmiu Sędziów SN z dnia 18 września 2013 r., sygn. akt III CZP 13/13, OSNC 2014, nr 3, poz. 23).*

Skutki stwierdzenia nieważności uchwały wyrażającej zgodę na zbycie udziałów wiążą również Janinę Wójcik, niezależnie od tego, czy była stroną procesu o stwierdzenie nieważności uchwały. Wbrew jej ocenie wyrok nie wywiera skutków wyłącznie w wewnętrznych stosunkach spółki. Z art. 365 § 1 k.p.c. wynika, że orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Rozszerzoną skuteczność prawomocnego wyroku stwierdzającego nieważność uchwały przewiduje art. 254 § 1 k.s.h. w zw. z art. 254 § 4 k.s.h., w myśl których wyrok taki ma moc obowiązującą w stosunkach między spółką a wszystkimi wspólnikami oraz w stosunkach między spółką a członkami organów spółki. Zatem choć Mariusz Wiśniewski nie był stroną postępowania przed Sądem Okręgowym w Katowicach w przedmiocie stwierdzenia nieważności uchwały, to wyrok, który zapadł w tym postępowaniu, obejmuje swoją mocą również jego, jako wspólnika „Zen-Bud” sp. z o.o. W związku z tym po uprawomocnieniu się wyroku Mariusz Wiśniewski nie może powoływać się na uchwałę z dnia 14 czerwca 2020 r. w celu wykazania wymaganej przez prawo materialne i umowę spółki przesłanki w postaci zgody na zbycie udziałów. Wobec tego wyrok z dnia 15 kwietnia 2021 r. wpływa również na sferę uprawnień Janiny Wójcik, mimo że nie jest ona nim związana ani na podstawie art. 365

§ 1 k.p.c., ani w oparciu o art. 254 § 1 k.s.h. w zw. z art. 254 § 4 k.s.h. Wyrok ten, jako konstytutywny i wywierający skutek z mocą wsteczną decyduje bowiem o skuteczności umowy sprzedaży udziałów, będącej podstawą uzyskania przez Janinę Wójcik statusu wspólnika „Zen-Bud” sp. z o.o. Trzeba także zauważyć, że zarząd „Zen-Bud” sp. z o.o. nie miał obowiązku poinformowania Janiny Wójcik o treści zapadłego rozstrzygnięcia.

W konsekwencji z chwilą uprawomocnienia się konstytutywnego wyroku stwierdzającego nieważność uchwały wyrażającej zgodę na zbycie udziałów, uchwałę tę należy traktować jako nieważną z mocą wsteczną (*ex tunc*). Taki stan prowadzi natomiast do braku spełnienia przesłanki skuteczności umowy sprzedaży udziałów z dnia 5 stycznia 2021 r. w postaci wymaganej przez ustawę i umowę spółki zgody na jej zawarcie. Skutki prawomocnego wyroku dotyczą również Janiny Wójcik.

1.4. Możliwość powołania się na dobrą wiarę Janiny Wójcik przy ocenie skutku stwierdzenia nieważności uchwały o wyrażeniu zgody na zbycie udziałów.

Ze stanowiska przedstawionego przez Janinę Wójcik wynika, że kwestionowała skuteczność wobec niej wyroku stwierdzającego nieważność uchwały z uwagi na fakt, że jest osobą trzecią nabywającą od spółki udziały oraz pozostawała w dobrej wierze. Janina Wójcik podkreśliła bowiem, że przy zawarciu umowy sprzedaży udziałów Mariusz Wiśniewski przedstawił odpis uchwały z dnia 14 czerwca 2020 r., Janina Wójcik dołożyła wszelkiej staranności oraz działała w uzasadnionym przeświadczeniu, że istnieje zgoda zgromadzenia wspólników „Zen-Bud” sp. z o.o. na zbycie udziałów. Ponadto powołała się na treść art. 254 § 2 k.s.h.

Ze stanowiskiem tym nie można się jednak zgodzić. Z treści art. 254 § 2 k.s.h. w zw. z art. 254 § 4 k.s.h. wynika, że w przypadkach gdy ważność czynności dokonanej **przez spółkę** jest zależna od uchwały zgromadzenia wspólników, stwierdzenie nieważności takiej uchwały nie ma skutku wobec osób trzecich działających w dobrej wierze. Powyższe przepisy nie mają jednak zastosowania w sytuacji opisanej w kazusie. **Udziały bowiem zbywał wspólnik a nie spółka.** Jak trafnie zauważył Sąd Najwyższy: *Norma, która wynika z art. 254 § 2 i 4 k.s.h., chroni osoby trzecie przed naruszeniem ich interesów wskutek oddziałującego wstecz stwierdzenia nieważności uchwały wspólników, o tyle, o ile dokonały one czynności ze spółką (...). Przykładem czynności objętej hipotezą normy wynikającej z art. 254 § 2 i 4 k.s.h. jest umowa zbycia przez spółkę swej nieruchomości, zawarta za zgodą wyrażoną w uchwale wspólników (art. 228 pkt 4 k.s.h. w zw. z art. 17 § 1 i 2 k.s.h.), której nieważność została*

stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Z brzmienia art. 254 § 2 i 4 k.s.h. nie wynika natomiast, że hipotezą wypowiedzianej w nich normy są objęte umowy zbycia udziałów przez wspólników, zawarte za zgodą wyrażoną w uchwale wspólników, której nieważność została stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu. Nie ma także podstaw do stosowania tych przepisów do wymienionych wyżej umów w drodze analogii (zob. wyrok SN z dnia 16 marca 2006 r., sygn. akt III CSK 32/06, OSP 2007, nr 3, poz. 31). Tymczasem „Zen-Bud” sp. z o.o. nie była stroną umowy sprzedaży udziałów. Sąd Najwyższy podkreślił, że: Czynność zbycia udziałów nie jest bowiem czynnością prawną spółki (dokonaną przez spółkę – art. 254 § 2 k.s.h.), ale czynnością między zbywcą a nabywcą. W sprawie, między wspólnikiem a osobą trzecią. Oznacza to, że do tego przypadku § 2 art. 254 k.s.h. nie znajduje zastosowania (zob. wyrok SN z dnia 9 lutego 2007 r., sygn. akt III CSK 311/06, Legalis nr 156842).

W konsekwencji art. 254 § 2 k.s.h. nie znajduje zastosowania w opisanym stanie faktycznym, a nawet przyjęcie, że Janina Wójcik działała w dobrej wierze, nie może uzasadniać oceny, iż stwierdzenie nieważności uchwały z dnia 14 czerwca 2020 r. nie ma wobec niej skutku.

1.5. Możliwość wyrażenia zgody następczej (potwierdzenia).

Jak już zaznaczono, zgoda na zbycie udziałów, o której mowa w art. 182 § 1 k.s.h. i § 10 umowy spółki, stanowi zgodę osoby trzeciej. Zgodnie z art. 63 § 1 k.c., jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda wyrażona po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od jego daty. Z powyższego przepisu wyraźnie wynika więc, że zgoda osoby trzeciej nie musi być udzielona równocześnie ze złożeniem oświadczeń woli przez strony czynności prawnej, lecz również przed lub po dokonaniu tej czynności. Zgoda następcza, tj. udzielona po dokonaniu czynności, przybiera postać potwierdzenia i ma moc wsteczną od daty złożenia oświadczeń woli przez strony czynności. Oznacza to, że czynność potwierdzona wywołuje skutki prawne od chwili złożenia oświadczeń woli przez jej strony.

W opisanym stanie faktycznym istnieje więc możliwość potwierdzenia umowy sprzedaży udziałów w celu usunięcia jej wady w postaci bezskuteczności zawieszonyj. Potwierdzenia powinien jednak dokonać organ, który był upoważniony do wyrażenia zgody, a więc w myśl § 10 umowy spółki – zgromadzenie wspólników. Nie można natomiast zgodzić się z Janiną Wójcik, że zarząd może następczo potwierdzić umowę na podstawie art. 182 § 3

k.s.h. Jak już bowiem wskazano, powyższy przepis, przewidujący, że zgody na zbycie udziałów udziela zarząd, miałyby zastosowanie jedynie wówczas, gdyby umowa spółki zawierała jedynie postanowienie uzależniające zbycie udziału od zgody spółki, bez określenia procedury udzielenia takiej zgody. Natomiast wobec wskazania § 10 umowy spółki, że zgody udziela zgromadzenie wspólników w formie uchwały, przepis, na który powołuje się Janina Wójcik, nie znajduje zastosowania.

W konsekwencji istnieje możliwość potwierdzenia umowy sprzedaży udziałów z dnia 5 stycznia 2021 r., a zgodę następczą może wyrazić zgromadzenie wspólników w drodze uchwały.

2. Status wspólnika „Zen-Bud” sp. z o.o. po stronie Janiny Wójcik.

W dacie zawarcia umowy sprzedaży udziałów został spełniony warunek skuteczności tej umowy w postaci zgody zgromadzenia wspólników. Jednak w wyniku prawomocnego stwierdzenia nieważności uchwały wyrażającej zgodę, skuteczność czynności została zniweczona z mocą wsteczną. Zatem choć umowa sprzedaży udziałów nie jest bezwzględnie nieważna, lecz dotknięta bezskutecznością zawieszoną, Janina Wójcik nie nabyła skutecznie udziałów w kapitale zakładowym „Zen-Bud” sp. z o.o. i tym samym nie została wspólnikiem tej spółki. Stan ten może zmienić następcze wyrażenie zgody na zbycie udziałów.

W konsekwencji Janina Wójcik nie jest wspólnikiem „Zen-Bud” sp. z o.o. i nie była nim również w dacie odbycia nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników w dniu 27 lipca 2021 r.

3. Prawidłowość zwołania nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników w dniu 27 lipca 2021 r. i ważność podjętych uchwał.

W związku z powyższym należy uznać, że nadzwyczajne zgromadzenie wspólników w dniu 27 lipca 2021 r. zostało zwołane prawidłowo. Janina Wójcik nie została o nim zawiadomiona, jednak z art. 238 § 1 k.s.h. wynika, że zawiadomienia o zgromadzeniu wspólników wysyła się jedynie wspólnikom, co najmniej dwa tygodnie przed terminem zgromadzenia. Tymczasem skoro Janina Wójcik nie była wspólnikiem, nie przysługiwało jej prawo do uczestniczenia w zgromadzeniu wspólników, prawo głosu, czy prawo do wniesienia sprzeciwu od podjętych uchwał.

Zatem również kwestionowane przez Janinę Wójcik uchwały przyjęte podczas nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników w dniu 27 lipca 2021 r. zostały pod względem formalnym ważnie i skutecznie podjęte. Nie jest przedmiotem przypadku rozstrzygnięcie o zasadności zapowiadanej przez Janinę Wójcik powództwa o uchylenie lub stwierdzenie nieważności uchwał podjętych w dniu 27 lipca 2021 r. Można jedynie stwierdzić, że uchwały te nie są nieważne, ani nie zachodzą podstawy do ich uchylenia z uwagi na podjęcie ich na nieprawidłowo zwołanym zgromadzeniu wspólników.

W konsekwencji nadzwyczajne zgromadzenie wspólników w dniu 27 lipca 2021 r. zostało zwołane prawidłowo, a zarzucana przez Janinę Wójcik nieprawidłowość zwołania zgromadzenia nie może uzasadniać zakwestionowania podjętych na nim uchwał.

4. Czynności, jakie powinien podjąć zarząd.

Jak już wskazano, zarząd nie ma kompetencji do potwierdzenia umowy sprzedaży udziałów. Wobec prawidłowego zwołania zgromadzenia w dniu 27 lipca 2021 r. nie ma również podstaw do ponownego poddawania pod głosowania podjętych wówczas uchwał. Zarząd może jedynie oczekiwać na pozew ze strony Janiny Wójcik i przedstawić argumentację prawną zawartą w niniejszej opinii.